

*Львова Є.О.,
кандидат юридичних наук,
доцент Одеського регіонального інституту
державного управління
Національної академії державного управління
при Президентіві України*

ТЕНДЕНЦІЇ СТАНОВЛЕННЯ НОВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ МІЖНАРОДНОГО КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА

Перманентні процеси глобалізації та інтеграції, що супроводжуються процесом інтернаціоналізації капіталу, виробництва, управління, культури, моди розширили горизонти міжнародних відносин і стали основою для формування глобальної суспільної єдності. Проте, в сучасних трансформаційних міжнародних відносинах, в яких держави повинні довести свою значущість у порівнянні із іншими новими міжнародними акторами (громадськими об'єднаннями, неурядовими організаціями та ін.), залишаються питання релігійного розмежування та реалізації національного суверенітету.

Подібні запитання сприяли еволюції міжнародної правотворчості та значно актуалізували необхідність створення нових конституційно-правових засобів управління міжнародними відносинами. Недивно, що правова наука останнім часом також зазнала значної модернізації та відзначається процесами інтернаціоналізації не тільки окремих правових систем, а й окремих галузей права (екологічного, гуманітарного, адміністративного, економічного, конституційного, тощо). Перенесення конституційних положень у науку міжнародного права стало поштовхом для переходу правової системи на якісно новий (глобальний) етап свого розвитку.

Істотним елементом сучасного конституціоналізму в умовах глобалізації виступає наявність особливих процесуальних та інституціональних механізмів захисту конституції, її верховенства над іншими нормативними актами та забезпечення реалізації демократичних принципів.

Метологічно вірною вбачається думка Волошина Ю. О. про те, що інтернаціоналізація конституційного права залежить від рівня суспільних відносин в тій чи іншій сфері в певній країні та рівня інтеграції держави в міжнародне та європейське співтовари-

ство. Як приклад, Волошин Ю. відзначає два основних джерела розвитку інтернаціоналізації конституційного права держав Європи: 1) економіку, що втілюється в розвитку спільного ринку, дедалі більшому проникненні в національні економіки, 2) політичну або конституційну інтернаціоналізацію, ядром якої стали захист прав і свобод людини і громадянина, розвиток місцевого самоврядування та інститутів демократії. [1, С.263]

Новітній конституціоналізм сьогодні зазнає значного впливу процесів глобалізації та інтернаціоналізації і має адаптуватись до еволюції середовища (розвиток інформаційних та телекомунікаційних технологій, сталий розвиток, якість життя, місцева демократія, тощо).

За останні десять років «каталог» прав людини і громадянина значно розширився і сьогодні він налічує так звані «права четвертого покоління» (права на мир, на ядерну безпеку, на космос), соматичні права (право на смерть, права в сфері трансплантології, права ембріону, репродуктивні права, права на зміну статі), розширились права індивідів на участь у політичному житті, тощо. [2]

Зокрема, в умовах глобалізації дуже гостро постає питання реформування застарілих юридичних норм, які вже не забезпечують якісне забезпечення прав і свобод людини.

Таким чином, результатом інтернаціоналізації конституційного права, а також процесів глобалізації та універсалізації права стала реструктуризації міжнародного публічного права, відокремлення галузі міжнародного конституційного права одночасно із появою концепції глобального конституціоналізму. Актуальність вирішення питань, пов'язаних із захистом прав та цінностей людини та громадянина, на глобальному та наднаціональному рівні окреслюють напрямом для розвитку національних правових систем в зазначеному напрямку.

Глобальний конституціоналізм представляє собою доктрину, що тяжіє до застосування конституційних принципів у міжнародно-правовій сфері і має на меті легалізацію правового регулювання глобального управління.

В своїх роботах представники іноземної доктрини глобального конституціоналізму Дж.Дунофф, Дж. Трахманн (США), Я. Клабберс, А. Петерс, Г. Ульфштейн (Німеччина) розвивають конституціоналістські перспективи різноманітних аспектів учасників та структур світового правопорядку. Вони представляють загальний

напрямок: здається, що сучасні дебати з приводу глобального конституціоналізму менше присвячені питанню загальних цінностей та інтересів міжнародного співтовариства, а більше сфокусовані на акторах, структурах, конституціях наднаціональних інституцій та виказують стурбованість щодо їх легітимності. [3]

Варто зауважити, що сьогодні глобальний конституціоналізм активно обговорюється на міжнародних семінарах (Global Constitutionalism Seminar), що дуже часто проводяться в Йельському університеті (Yale Law School). В 2012 році з метою створення найкращого розуміння засад та принципів політичного порядку в глобальних масштабах під редакцією відомих вчених із США та Європи (Матіаса Кумма, Ентони Ф. Ланга, Мігеля Мадуро, Джейсма Туллі, Андже Вінер) у видавництві Cambridge University Press почав виходити друком наукових фаховий журнал під назвою «Глобальний конституціоналізм», в якому публікуються роботи вчених в сфері міжнародного права. [4]

Новітня галузь міжнародного конституційного права передбачає конституційно-правове регулювання, розширене до масштабів глобального порядку.

Незважаючи на великі відмінності між правовими системами країн, сьогодні стало очевидним, що юристи та вчені-конституціоналісти по всьому світу мають схожі зауваження та побоювання щодо розвитку конституційного права ХХІ ст.

Як підкреслює німецька дослідниця А. Петерс, національні та глобальні суспільні інтереси все більше тяжіють до конвергенції, при чому національні інтереси і всесвітній ідеалізм не знаходяться в протидії один з одним. Тому глобальний конституціоналізм в далекій перспективі зможе навіть розширити національні економічні і політичні інтереси, хоча деякі держави можуть виграти більше, ніж інші. Однак, за всю історію розвитку людства у порівнянні з багатьма національними конституційними системами, погоджувальні (договірні) режими ЄС, ЄСПЛ та СОТ можуть бути віднесені до найкращих конституційних режимів. [5]

Таким чином, на нашу думку, саме міжнародне конституційне право виступає конституційно-правовою основою сучасного міжнародного правопорядку, а конституційна доктрина в глобальних умовах породила становлення нових галузей міжнародного глобального конституційного та глобального адміністративного права.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Волошин Ю. О. Конституційно-правове забезпечення європейської міждержавної інтеграції: теоретико-методологічні аспекти: Монографія / За ред. М. О. Баймуратова / Ю. О. Волошин – К.: Логос, 2010 – 426 с.
2. Кресс В.И. Личностные («соматические») права человека в конституционном и философско-правовом измерении: к постановке проблемы / В. И. Кресс // Государство и право. – 2000. – № 10. – С. 43–50.
3. Dunoff, Jeffrey L. and Joel P. Trachtman, eds. Ruling the World? Constitutionalism, International Law, and Global Governance. Cambridge: Cambridge University Press, 2009., P.414; Klabbers, Jan, Anne Peters and Geir Ulfstein The Constitutionalization of International Law. Oxford: Oxford University Press, 2009 – 393 p.
4. www.law.yale.edu, <http://journals.cambridge.org/action/displayJournal?jid=GCN>
5. Peters A. The merits of global constitutionalism. / A. Peters // Indiana Journal of Global Legal Studies – Vol. 16 #2 – 2009 – p. 397